

Zwitserland.

JEAN HUBER.

Jean Huber (1721-1768) is geboren te Genève. Hij behoorde tot een begaafde familie van schilders, geleerden, schrijvers en dichters. Zelf was hij schilder, maar hij schreef ook en hij knipte. Hij werd voor de uitvinder der knipkunst gehouden en geloofde dat zelf ook, want hij had nooit eerder knipwerk gezien. Dit is m.i. een aanwijzing dat er in zijn tijd niet, of althans weinig geknipt werd in zijn omgeving.

Hij begon, zoals met vele knippers het geval is, voor zijn kleine zoon te knippen, kreeg er plezier in, en ging er mee door. Hij was een vriend van Voltaire, die hij in allerlei houdingen uitbeeldde, b.v. lui liggende in een gemakkelijke stoel, een pentoffel balancerend op een grote teen (Zie Plaat.... "Deutsche Schotten- und Scherenbilder", blz. 5). Zijn knipsels, waaronder vele knappe silhouetten, van zwart papier, zijn mij het liefst *(nost....)*

JACQUES LAURENT AGASSE.

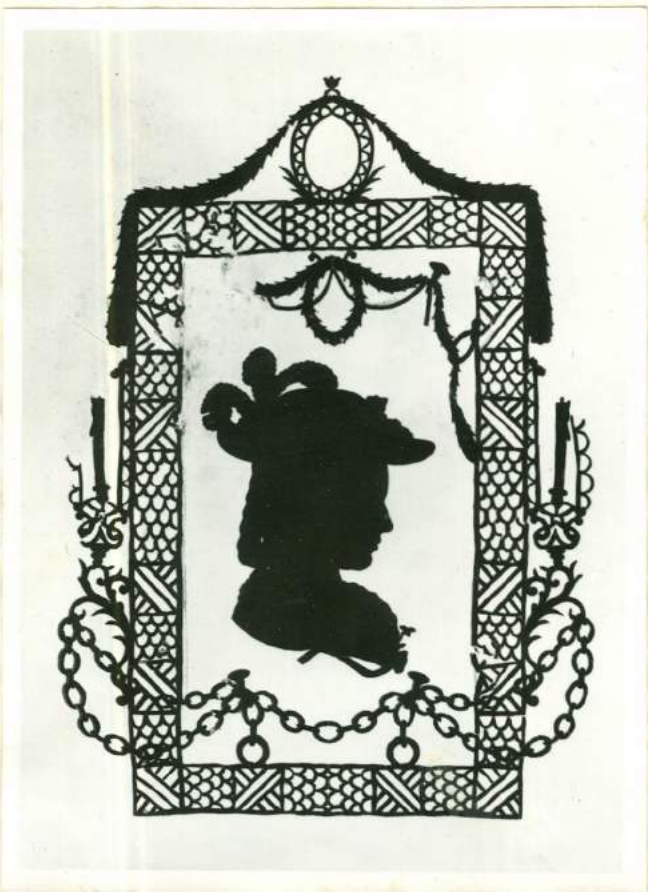
J.L. Agasse (1767-1849) is eveneens te Genève geboren en overleden. Ook hij was een begaafd knipper. Vooral zijn dierenfiguren zijn een en al leven en beweging. Zijn werk lijkt op dat van Paul Konewka. ~~Heel mooi zijn ook zijn silhouetten van dorpen en steden. Héél mooi is het knipsel dat ons een silhouet laat zien van een stad, onder een brug door. Onder de brug, een boot, met enige mensen, zoals men ze kan zien in Lugano. Vooral de trekkende paarden zijn uitnemend gesloegd (Zie Plaat.... "Deutsche Schotten- und Scherenbilder", 6).~~

GEORG FRIEDRICH AYRER.

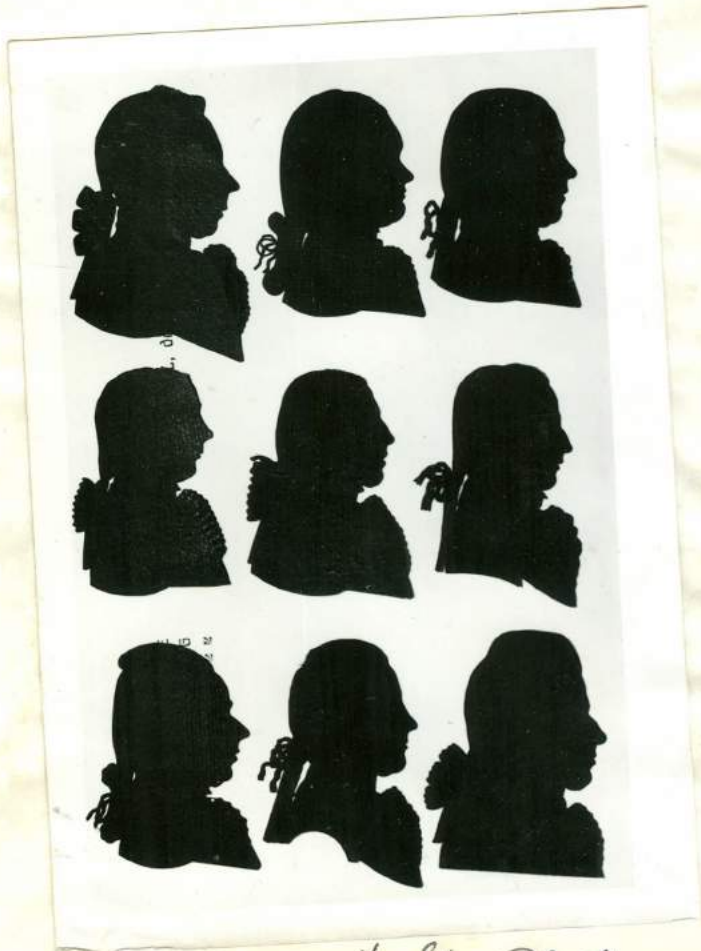
G.F. Ayrer maakte de mensen te Leusanne met de knipkunst bevend. Zelf was hij knipper en verzamelaar. Als student had hij reeds een verzameling van 1370 stuks uit de jaren 1764-1779. Later was hij "Rot" in Schönburg. Zijn verzameling werd door Ernst Kroker aan het licht gebracht, alles 18-de eeuws werk.

ELIAS KERN ISELIN.

Van Prof. Dr. Paul Genz uit Oberhofen (b. Thun) kreeg ik 82 silhouetten toegestuurd ^{van Elias Kern Iselin uit Basel} ter bestudering. Het was eerste klas werk. Hij knipte van zwart en wit papier, maar de zwarte bevallen mij het best. Hij knipte ze in gewoon formaat, zoals de portretten van tegenwoordig, maar ook zó klein dat ze binnen de omtrek van een dubbeltje kunnen liggen, geschikt voor ring of medaillon. Ondanks deze fijnheid, zijn de silhouetten vol uitdrukking en het werk van een kunstenaar. Hij knipte twee silhouetten tegelijk, wat de knippers van heden gewoonlijk ook doen. In die tijd was het mode zwarte silhouetten op glas te plakken of schilderen, meest met gouden of blauwe achtergrond. Wij kennen dit gebruik hier ook, ⁱⁿ zijn werk is m.i. Franse invloed te bespeuren, want ons misschien niet behoeft te verwonderen, want hij leerde de knipkunst ~~van~~

Plaat Elias Kern Iselin.

Elias Kern Iselin. Plaat. --
(steek vervaard)

waarschijnlijk van een Fransman uit Straatsburg kwam. Destijds kwamen ook vele Duitse knippers naar Zwitserland om de "jeunesse dorée" de knipkunst te leren. Tot 1840 heeft men te Biel nog een school gehad voor de knipkunst. Het was mode, zoals nu het fotograferen algemeen wordt gedaan. Meer juist met de uitvinding der fotografie kwam de val.

Elias Kern Iselin (1753-1814) was de zoon van een rijke bakker, die olderman was van zijn gilde en deze functie in de raad vertegenwoordigde. Na het gymnasium bezocht te hebben, vertoefde hij 1½ jaar in Montbéliard om Frans te leren. Hij leerde het ambacht van zijn vader, maar oefende het niet uit. Hij bekleedde allerlei ambten en volgde zijn vader op als vertegenwoordiger van het bakkersgilde.

Kern Iselin heeft een boek gekocht en op de omslag zijn naam en datum geschreven. In dat boek heeft hij een paar honderd knipsels bewaard van zijn hand, die door vererving kwamen aan de vrouw van Professor Genz. De collectie is door hem geordend. De oudste knippers uit Zwitserland, maar ook uit Engeland en Frankrijk, maakten meest silhouetten (Noot...).

Elisabeth Kohler aan het spinnewiel.

Wel héél mooi vind ik het knipsel van de moeder van de beroemde schrijver, Ds. Albert Bitzius, Predikant in Lützelflüh bij Burgdorf (Zwitserland). Hij schreef onder de naam van Jeremias Gotthelf tal van boeken, die (bijna) in alle telen der wereld vertaald zijn en waarvan nu reeds enige winters achter elkaar hoorspelen worden opgevoerd voor radio Bern, een bewijs dat zijn boeken nu nog actueel zijn. Albert Bitzius werd 4 October 1797 te Murten geboren als zoon van Ds. Sigismund Bitzius en zijn derde vrouw ELISABETH BITZIUS-KOHLER. Ze stamde uit een aanzienlijk geslacht uit het stadje Büren aan de Aare. Van haar is weinig bekend, maar ze moet een vrolijke, vriendelijke, flinke en zeer waarheidlievende vrouw geweest zijn, zonder pretenties. Waarschijnlijk heeft Gotthelf veel van het karakter van zijn moeder geërfd. Helios is de knipper, die een kunstenaar in zijn vak geweest moet zijn, niet bekend.

Het origineel bevindt zich in het bezit van de achterkleindochter van Gotthelf, "Frau Magriet Menzi-Cherno" uit Hösle bij Burgdorf. Ook zij is schrijfster en redacteurster, die momenteel een tournee maakt door Amerika. Van haar kreeg ik de afbeelding ten geschenke (Plaat , Noot...).

-Voltaire von Jean Huber.

Frau Bitzius-Kohler

Die Mutter Desemias
Wollspinnerei am Spinnrad
(Spinnradspinnerei)

Noot

Francois Marie Arouet de Voltaire was een Frans dichter, denker, criticus en historicus, een man van groot gezag in zijn tijd. Hij heette feitelijk Arouet doch veranderde zijn naam omdat deze hem niet beviel. Voltaire betekent gemakkelijke stoel met hoge rugleuning. Het is vermerklijk dat Huber hem op deze wijze afbeeldde.

Noot....

Elias Fern Iselin had een zoon, die gehuwd was met een Crauss-z(1795-1871). Dit echtpaar had zes kinderen. De jongste Eduard, geboren 1827 huwde in 1855 met Sophie Werthemann. Hunne dochter, die huwde met Prof. Dr. Paul Ganz, erfde de collectie.

noot..

"Erlkönig" is een gedicht van Johann Wolfgang von Goethe. De naam betekent feitelijk elfenkoning. Het volksgeloof vertelt van boze geesten, die de mensen zien maken, verderven, in het water lokken. Elfen, nixen, watergeesten worden het meest gevreesd. In Groningen lukt de "Boesjeude", of "peuzebelder" de mensen in het water, in het rijk dat slechts door water van het rijk der mensen gescheiden is. En in dit gedicht wordt dit geloof, dat b.v. in deze streken nog lang niet uitgestorven is, uitgedrukt, blijft het behouden. Het kind is waarschijnlijk ziek en hoort en ziet "Erlkönig" in zijn koortsfantasiën. Het gedicht is van een ontroerende schoonheid:

"Mein Vater, mein Vater, jetzt faszt er mich an,
Erlkönig hat mir ein Leids getan."

Noot....

Jeremias Gotthelf (Ds. Albert Bitzius) trouwde met Henriëtte Zeender, dochter van Prof. Zeender uit Basel en Marianne Faszrecht, dochter van Ds. Faszrecht uit Lützelflüh. Doordat Prof. Zeender en zijn vrouw jong stierven, werden de kinderen opgevoed door de grootouders in de pastorie van Lützelflüh, waar Bitzius later vicaris en nog later de opvolger werd van Ds. Faszrecht. Het echtpaar kreeg drie kinderen, twee dochters en één zoon, de jonge Albert, die ook een beroemd kenselredenaar in Bern, regeringsraad en schoolopziener. Hij had zes kinderen en de jongste Auguste Bitzius, trouwde met de arts Dr. Chernow. Hare dochter Margriet Chernow, gehuwd met de leraar Menzi uit Hasle bij Burgdorf schonk mij, behalve enige waardevolle boeken van en over Gotthelf, ook het knipsel "Gotthelfs Mutter am Spinnrade".

Noot....

Het lot der armen ging Gotthelf zeer ter harte en vooral ook dat der weeskinderen. Het boek "Bauernspiegel" is een felle aanklacht tegen de behandeling van wezen, halfwezen en onechte kinderen, die bij de boeren uitbesteed en door hen geëxploiteerd werden. In 1835 werd dan ook een opvoedingsgesticht voor arme jongens in Sumiswald geopend, later gevolgd door meerdere.

J. J. Hauswirth wordt door de schrijver van het artikel over hem en zijn werk (Heimatwerk, Dec. 1944) een wereldberoemd knipper genoemd. Hij was tot over de grenzen bekend en zijn wereldberoemdheid heeft hij te danken aan de touristen, die hem ontdekten. Hij was wel de aanleidende oorzaak dat men zich in Zwitserland, op een zekere manier, op de knipkunst wèrpt. Hij wordt nog altijd als voorbeeld genomen, vooral wat zijn ~~opgang~~ knipsels, "de opgang naar de alp", betreft. Hij was een eenvoudige boerenknecht uit het Saanenland, geboren 1808 en werd als jongen uitbesteed bij een boer in de gemeente Boltingen. Hij had een harde jeugd (Noot). Een groot deel van zijn leven bracht hij door in Waadtlander Oberland. Hij was houthakker en kolenbrander, ook dagloner bij de boer wanneer er werk voor hem was. In deze, naar het uiterlijk arme jongen, leefde echter een fijnbesnaarde ziel. Bovendien bezat hij de gave om alles wat hij zag en gevoelde, in knipsels weer te geven. Waar hij bij nacht een onderdak vond, daar beloofde hij zijn gastheer of de kinderen met een "Helgeli", d. i. , een religieus, een heilig knipsel, die onder de ogen van de verrukte toeschouwers ontstond.

Zijn schaar was een van de wonderlijkste dingen, die men ooit gezien had. Hauswirth was n. l. een reus. De straatjongens van Rougemont en Châteaux 'd Oex riepen hem dikwijls na van "trébocons" (reus; feitelijk betekent het drie men hoog). Hij had, in afwijking van de meeste knipkunstenaars, dikke, lompe vingers. Voor een gewone schaar waren zijn vingers te dik, de ringen waren te klein. Daarom had hij de greep der schaar van dreedopeningen voorzien.

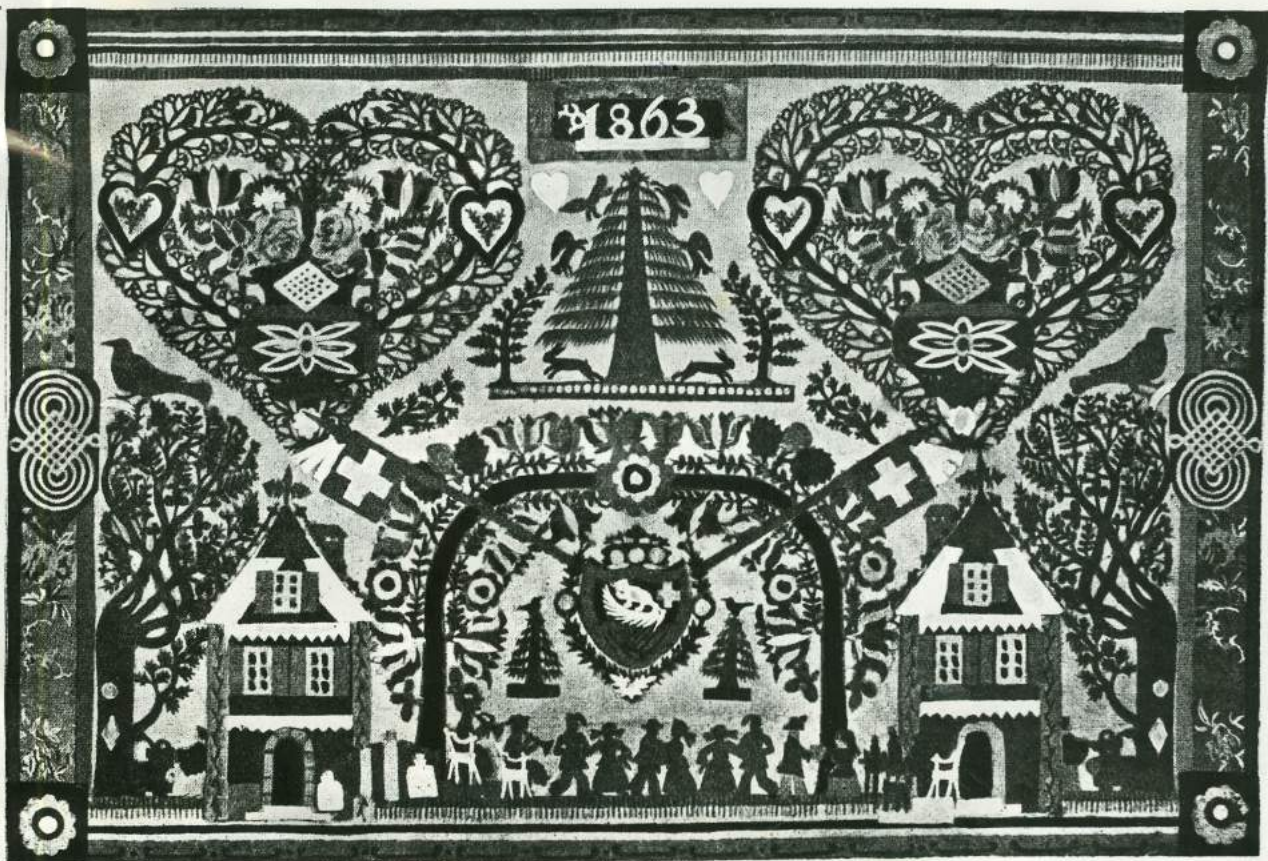
In zijn laatste levensjaren woonde hij in een hut. Die had hij zich in een kloof bij Châteaux 'd Oex getimmerd. Hier stierf hij 9 Maart 1871 in de ouderdom van 73 jaar. Zo ongewoon als zijn lichaam was, schijnt ook zijn geest geweest te zijn. In Châteaux 'd Oex bood hij zijn knipsels aan de badgasten te koop aan. Zo kwam hij ook eens met een oude, zich bijzonder vroom voordoende Engelse in aanraking. Ze kreeg een aanval van bekeringswoede en vroeg hem of hij van zijn Verlosser Christus hield. "Oh, diable oui!" was tot schrik van de dame het antwoord. Dat hij echter ~~xxx~~ bijzonder fijngevoelig was, kunnen we opmaken uit de lijnen van zijn werk. Met zekere, voorzichtige hand knipte hij steeds zijn mensen, dieren, planten en bloemen. Zijn vindingsrijkheid op dit punt was onuitputtelijk. Nooit maakte hij twee keer hetzelfde. Hij vond steeds weer nieuwe variaties uit. In dat opzicht is hij te vergelijken met Geert Jager van Hellum ^(Gron). Beide waren het ECHTE VOLKSKUNSTENAARS. En steeds had Hauswirth een harmonische ruimteverdeling. Zijn grote knipsels stellen gewoonlijk ALPENOPTOCHTEN voor. In wendingen stijgen op steile wegen kudden en herders van het dal de alp op. In de open hut wordt kaas bereid. Vogeltjes en eehorentjes verheugen zich over de feestelijke dag. Hij moet deze prachtstukken, die hij nooit vóórtevende, voor vier a vijf franken hebben verkocht. Heden betaalt men er vijftig-of honderdvoud voor. In het museum voor Volkskunde te Basel zag ik een fraai gevleurd knipsel van hem (Plaat. . .).

Wanneer men bedenkt hoe moeilijk het is de juiste verhoudingen te treffen, hoe bevoorlijk de onderdelen zijn, hoe sierlijk de bomen zijn gesneden en

Typierend uit de empiretijd.

Volkstondig Museum te Bazel. Plaat

Plaat..

Johann Jacob Hauswirth.

en ook de dieren, dan gevoelt men over welk een groot talent deze eenvoudige boeren knecht beschikte. Hij is een van de fijngevoeligste kniptkunstenaars die Zwitserland heeft voortgebracht ("Heimatwerk", Dec. 44).

LOUIS DAVID SAUGY.

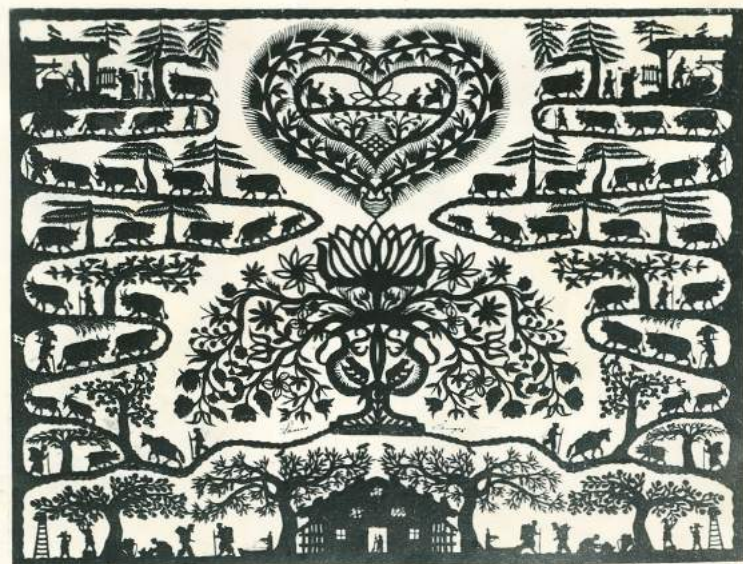
Toen Hauswirth in zijn eenzame kluisenaarshut, zijn lomp lichaam met de gevoelige handen ter ruste legde, werd enige maanden later, 9 November 1871, niet ver van daar, in het schilderechtige gehuchtje G rinoz, LOUIS DAVID SAUGY geboren. Al spoedig verhuisde de familie naar le Cret bij Flendruz, waar hij bij zijn moeder, die onderwijzeres was, de school bezocht. Zij was begeerd met een groot talent en zo kunnen we dit gehele boek door telkens opmerken dat lichamelijke, maar ook geestelijke eigenschappen latent overerven van het ene geslacht op het andere. Niet altijd worden deze talenten bevrijd en toch zou dit zoveel mensen gelukkiger maken. De kleine Louis schilderde en tevende reeds vroeg onder haar leiding. Vooral dieren en bloemen brachten hem in verrukking. Zijn vader hield zich op lange winteravonden bezig met knippen. Ook hierin had Louis vreugde. Voor studie was hij minder geschikt, maar hij hield van de natuur en werd ^{naam} postbode in Rougemont. Hij genoot van de tochten die hij maakte en in de boerenhuizen zag hij de knipsels van Hauswirth. Vooral de optochten naar de Alp hadden zijn bewondering. In zijn vrije tijd wijdde hij zich aan de kniptkunst. Doofheid dwong hem eerder zijn pensioen aan te vragen en in deze gedwongen rust vond hij in de kniptkunst een bron van troost. Tenslotte werd het een levenstaak en een levensvervulling. Hij had vele leerlingen, maar tot nu toe schijnt niemand hem te kunnen evenaren.

Touristen begonnen zich voor zijn werk te interesseren. Op hoge leeftijd had hij het overdruk. Sommige klanten gaven moeilijke opdrachten. Een dame wilde b.v. aan haar huisarts, die lang in China verwijlde, een plezier doen door hem een Chinees knipsel te geven. Saugy moest nu in plaats van een Zwitsers een Chinees knipsel maken. Een andere klant wilde voor haar man, die een beroemd bergbeklimmer is, een afbeelding voor hem en Saugy knipte een doldrieste klimpartij. Natuurlijk moest hij daarvoor allerlei boeken bestuderen. Gelukkig schaadde dit zijn kunst niet. Hij keerde altijd weer terug naar het boeren- en alpenleven, die de eigenlijke bekoring van zijn werk zijn. Dit werk legt hem, want het was altijd rondom hem. Enkele knipsels, ~~wilke hij niet~~ die hij niet wilde verkopen, zijn bewaard gebleven voor zijn kleinkinderen. Op 8 Juli 1955 is te Rougemont (Waadt) Louis David Saugy op 82-jarige leeftijd overleden. Hij was een eenvoudige, echte "Welsch-Oberl nder" gebleven, die er geen atelier op nahield, maar gewoon aan een eenvoudige schrijftafel zat te knippen. Hauswirth was zijn voorbeeld, maar toch draagt zijn werk het stempel zijner persoonlijkheid. Men kan knipsels van hem bewonderen in het museum in Château 'd Oex en in de musea van Parijs, Londen en Brussel. Tentoonstellingen vonden plaats in Athene, Genève en Lausanne. In Château 'd Oex hangt ook zijn grootste werk "De Kerkinwijding" van Rougemont, naar het leven geknipt, een vrolijk, bewegelijk, maar ook roerend beeld.

Naar een tekst Dr. E. Lauer, K rich, "Heimatwerk" Dec. 44.

Grote tocht naar de Alp van Louis David Saugy. *Plaat ... (verkleind)*

Alpentocht van Louis David Saugy. *Plaat ... (verkleind)*

In een interview vertelt "Frau Wyss",^{uit Bern} dat de schaar reeds in haar pril-
le jeugd een gewichtige rol speelde, omdat het verboden waar was en daarom
slechts te begeerlijker. Later mocht ik ze een enkele keer gebruiken, ~~om~~ ik
beloofde er rustig bij te zullen blijven zitten. Toen knipte ik mannen- en vrou-
wenfiguren uit de catalogus, kleren, tassen, handschoenen enz. en kleedde ze
aan. Ik bewaarde ze in een map en speelde er mee als ik ziek was. Later op
school trof ik een onderwijzeres, die veel voor Fröbelonderwijs gevoelde. Daar
leerde ik knippen, meest sprookjes, maar ook vlinders, libellen, bloemen en
dwergen. Toen ik zelf onderwijzeres was, herinnerde ik mijn eigen onderwijze-
res en de vreugde van het knip- en tekenwerk dat ze mij gegeven had en toen
zocht ik naar dingen, die mijn kinderen vreugde konden bereiden. En als ze
flink hun best gedaan hadden zei ik: "nu mogen jullie vanmiddag allemaal een
schaar meenemen, wij willen daarmee Heidi's Alp uitknippen en opplakken. Ik
moest lachen toen ik zag hoe groot de scharen waren, die sommigen meegebracht
hadden, scharen die gebruikt werden bij het knippen van grove stoffen. Sommige
bezorgde moeders hadden zelfs de schaar in papier gewikkeld en de punten
met een prop beschermd. Hij was roerend om te zien, hoe de kinderen hun best
deden, die grote scharen de baas te worden. Van plat pakpapier maakten ze
eerst een schrift om daar hun knipsels in te plakken. Voor allen was het een
grote vreugde.

Toen ik eens op een avond alleen in mijn kamertje zat, kwam ik plotseling
tot de erkenning dat ik de verjaardag van een vriendin bijna vergeten had.
Het was te laat om nog iets voor haar te kopen. Wat te doen? Ik greep naar
een schaar en begon te knippen. Natuurlijk een hart, het knippen van een cir-
kel is buitengewoon moeilijk, maar een hart kan ieder knippen. Het moest na-
tuurlijk een vrolijk hart zijn met een tak met bloemen daarboven. En zo knipte
ik, geheel onbewust, mijn eerste levensboom. Het eenvoudige geschenk werd dank-
baar aanvaard en sindsdien heb ik nog vele harten en levensbomen geknipt.
Op lange, eenzame avonden zat ik op de warme kachelbank en knipte bloeiende
harten met rozen, groen en tulpen, maar het duurde lang voordat ik de juiste
verhoudingen kreeg, want een knipwerk eist een goede verdeling van licht en
donker. Er moet eenheid in zitten en harmonie.

Ik trouwde, kreeg kinderen en het gezin nam mij geheel in beslag. Toen werd
ik lang ziek. Ik was ontroostbaar, want ik mocht niets doen. Ik knipte geen
vrolijke harten meer en de levensboom was dor geworden. De kinderen wisten
niet waarmee ze moeder plezier konden doen, maar hun vader wist het wel. Hij
maakte een ontwerp voor een prachtig knipsel en met ijver toog ik aan het
werk en daarmee kwam de levensvreugde terug. Langzaam genas ik, maar het geli-
efde schaartje heb ik nooit weer aan de kant gelegd. De kinderen begonnen
ook te knippen en ten slotte tevende en knipte ieder waar hij lust in had.
Ik kreeg er weer evenveel plezier in, als in de tijd toen ik nog onderwijze-
res was. Nu knip ik van alles, meest "Petenbriefe" (brieven van een doopgetui-
ge, een peet). Er is in Zwitserland weinig overgebleven van oude knipwerken,

Kerstmis-ster, in het midden de Heilige Familie door Gertrud Wyss-Trachsel, Pleat..

Hartenbrief geknipt voor E.J. Hui- zenga-Onnekes, ter gelegenheid van haar ^{70^{ste}} verjaardag, door Julia Feiner-Wiederkehr, Pleat...

Geest ~~alle~~ (zeer verkleind).

Knipsel van BERNARD WYSS, de zoon van Gertrud Wyss. Pleat...

want papier is vergankelijk, zoals alles op de wereld, maar onvergankelijk is
het de hartelijke gezindheid en de bedoeling vreugde te brengen aan anderen
(Plaat.... en Platt..... Naar een art. v. Ernst Friedli, Zweistimmen).

KATHARINA BRÜTSCH-SCHUDEL.

Niet ver van Schaffhausen, is een stil en eenzaam dal, het "Freudental".
Daar ligt op een plateau het dorpje Büttelhardt, omgeven door vruchtbare
akkers. Men heeft er een prachtig uitzicht op de alpenketen vanaf de Säntis
tot de alpen van Wallis. Daar leefde voor enige jaren, in een héél klein
huisje, een oude vrouw van over de tachtig. Dit eenvoudige oude vrouwtje
knipte, uit kleurig papier, wonderschone potten met bloemen, krensen, bomen,
zelfs tuintjes. Primitieve volkskunst en toch bekoorlijk. Een potlood gebruikte
ze nooit. Ze heeft haar hele leven geknipt, maar ze heeft niet gedroomd
dat ze er op haar oude dag nog iets mee zou verdienen. Ze heeft een moeilijk
leven gehad. Ze had verscheiden kinderen en haar man is sinds lang gestorven.
Deze kinderen zijn alle getrouwd, naar Amerika vertrokken, of gestorven.
Het was eenzaam geworden in het kleine huisje, maar ze was niettemin gelukkig
wanneer ze anderen kon helpen in tuin, huis of akker, en ze was er trots
op als haar knipsels mooi gevonden werden en ze ook op deze wijze wat vreugde
kon brengen. Omstreeks 1940 is ze op zeer hoge leeftijd gestorven, maar
enkele knipsels van haar zijn bewaard gebleven, meest bij mensen uit haar om-
geving.

JULIA FEINER WIEDERKEHR.

Het was een stralende Meidag, toen mijn Zwitserse vriendin, Rose Hunziker,
en ik, op weg gingen van Bazél naar Bettingen om een bezoek te brengen aan
"Herr und Frau Feiner". We werden gastvrij ontvangen. De heer des huizes was
bezig in zijn zelf aangelegde tuin en zijn vrouw was in de weefkamer. ~~Enkele knipsels~~
~~knipsels van haar zijn bewaard gebleven, meest bij mensen uit haar omgeving.~~ Ook hun huis, prachtig
gelegen tegen een heuvel in een pittoreske omgeving, met schitterend uit-
zicht, hadden ze zelf ontworpen. Beneden ~~het~~ lag het dorp Bettingen. We waren
hier in de, met bos begroeide, Jura. Diep beneden ons rechts zagen we de kleu-
rige huizen en torens van Bazél. Ook de gehele huisinrichting, met meubilair,
was door onze gastheer en gastvrouw gemaakt. Hunne kleren weefden ze zelf
en "Frau Feiner" ontwierp costumes van deze eigengemaakte en ijzersterke
stoffen. Ook zij knipte bij voorkeur naar OUDE MOTIEVEN. Hauswirth ~~is~~ vooral
de stimulans geweest voor het knipwerk van de tegenwoordige Zwitserse knip-
pers en knipsters. Het papier wordt gewoonlijk dubbel of in vieren gevouwen
Bijzonder goed waren de knipsels, een herinnering aan hun huwelijk en de ge-
boorteknipsels van de kinderen. Een wandeling door een prachtig landschap
was het slot van deze interessante middag.

LEON BURG.

Leon Burg was een Frans-Zwitscher uit Genève die in 1914-1918 naar ons
land kwam. Hij knipte in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, meest portretsilhou-
etten, maar ook genrestukjes. Hij verkocht vrij veel, vooral portretten van

Moeder Aarde. Christian Schwikgebel (papier dubbel gevormd geknipt)
zee verzamelt

levende personen uit de oorlog. Hij was van beroep marktkoopman en na de oorlog is hij uit ons land verdwenen. De Heer ^KBakema, toen wonende in Rotterdam, zag hem knippen en toen die thuis kwam, knipte hij van een pop, met een gewone schaar, een silhouet. Het knipsel geleek en een tweede knipsel van een huisgenoot viel ook goed uit. De maandag daarop ~~ging~~ kocht hij zwart papier en ging ook silhouetten knippen, liefst van levende personen, van dubbel gevouwen papier. Dan had hij er twee. Met die silhouetten ging hij naar de markt, naar Leon Bourg, maar tot zijn verbazing reageerde hij er heel anders op dan ^{Bakema} ik verwacht had. Hij dacht dat ~~dit~~ ^{dit} met hem concureren ~~wilde~~ en het was helemaal niet zijn bedoeling om van de knipkunst een beroep te maken, doch op dat moment werd er een duiveltje in hem wakker. Hij ging vlug naar huis en ~~maakte~~ een tafeltje en een vouwstoeltje (dit geheel opvouwbaar tafeltje en het stoeltje bezit de Heer Bakema nog) en veertien daarna zat Bakema ook op de markt. Hij knipte de silhouetten even goed als Bourg. Bovendien had hij een papier aangebracht met de woorden: "Eerste Nederlandse silhouettenknipper". Het publiek stroomde toe, ook omdat hij goedkoper was. Nooit was Bakema beroepsknipper geworden wanneer Bourg zich behoorlijk tegenover hem gedragen had en Bourg had nooit gevaarlijker concurrent kunnen krijgen, want Bakema is niet de eerste silhouetknipper in ons land, maar waarschijnlijk wel een der beste die ~~als~~ eerste dit oude ~~handwerk~~ weer als beroep opvatte.

CHRISTIAAN SCHWITZGEBEL.

Werkelijke VOLKSKUNST is een wonderlijk goed geworden. Zelden ontmoeten we iemand, die onberoerd van reclame en de gunst van het publiek, uit zich zelf en uit zijn eigen levensring werkt, louter voor eigen plezier, louter om zich er in uit te leven. Zo iemand is Christian Schwitzgebel. Hij woont in Seenenland, is houtbewerker en knecht, zoon van een bakker uit Leuenen. Hij werd in 1914 geboren en evenals zijn zeven broers en zusters ging hij naar de dorpschool van zijn grootvader Jacob Schwitzgebel. In de familie Schwitzgebel kwam talent voor tekenen en schilderen voor. Vele leden waren min of meer begaafd. Dat bewijst ook een lange fraaie huisspreuk aan de beroemde oude herberg "Zum Bären" in Gsteig dat eindigt met de woorden: "Geschrieben von Jacob Schwitzgebel, Feldfehrich". Na zijn schooltijd werd de jonge Schwitzgebel geitenhoeder en trok hij in de zomer met de koeien de berg op. Later verdiende hij als jonge man zijn brood als timmerman. Zijn begaafdheid kwam hem bij het bewerken van hout zéér te pas. Zijn prachtige friezen worden zeer geroemd. En zoals dat dikwijls voorkomt, hij was veelzijdig begaafd, want hij is ook zeer muzikaal en stichtte de "Schwitzgebel-Tanzkapel". Hij speelt zelf uitstekend viool.

Na een ongeluk echter, gaf hij het rondtrekken met het clubje er aan. Bij zijn grootvader had hij tekenen geleerd, maar tegenwoordig teent hij niet meer, maar maakt fraaie KNIPSELS, die hij zorgvuldig op wit papier opplakt. Seenenland is het land van de Zwitserse knipkunst, waar in de 19-de eeuw veel geknipt is.

Bekend geworden zijn ROMANG VON FEUTERSAY, wiens werk ik niet gezien heb, maar dat afwijkt van de traditionele Zwitserse knipkunst en van FÉLICIEEN PHILIPP uit Tavel-Clarens. Ze leefden in het laatst der vorige en het begin van deze eeuw. Het werk van laatstgenoemde staat opzeker hoog peil. Het is geen volkskunst maar kunst (Plaat).

Ik zag bij Zwitserse families enkele goede knipsels, ook afwijkend van de traditionele, maar ze waren niet gesigneerd.

HELENA BRANDT, een leerlinge van Saugy, en Schwitzgebel zijn in de voetstappen getreden van Saugy en Hauswirth, toch heeft Schwitzgebel het knippen van niemand geleerd. Toch ^{kan} komen in zijn knipsels dezelfde motieven voor, ^{zoals} het hert, de levensboom, dieren, bloemen, alpenoptochten enz. (Plaat...). We kunnen de eenvoud en de stilering van deze knipsels bewonderen ("Beobachter", 16, 1953).

Félicien Philipp, Tavel-Clarens: Erbkönig
1/4 der Originalgröße

Plaat . . .

Nood . . .

Personen. Plötsen.
Zwitserland.
Jean Huber. Genève.
F.M.A. Voltaire.

Jacques Laurent Agasse.

Paul Konewka. Lugano.

Georg Friedrich Ayrer. Leusonne.

Ernst Kroker Schönburg.

Elias Kern Iselin. Basel

Prof. Dr. Paul Genz Oberhofen (b. Thun).

Elias Kern Iselin. Strassburg

Basel.

Prof. Dr. Paul Genz. Montbéliard

Albert Bitzius
(Jeremias Gotthelf). Lützelflüh (b. Burgdorf) Bern.

Sigismund Bitzius. Murten

Elisabeth Kohler. Büren (o. d. Aare). *Maquie Henri-Cheruo - Wasale*
(b. Burgdorf)

Johann Jacob Houswirth. Boltlingen (Soonenland).

Rougemont.

Chateau'd Oex.

Geert Jager. Hellum (Groningen).

Louis David Scugy. Gérinoz.

le Cret (b. Flendruz).

Houswirth. Rougemont.

Perijs.

Londen.

Brussel.

Athene

Genève.

Leusonne.

Dr. E. Lour. Zürich

Gertrud Wyss-Trochsel. Bern.

Bij de platen:

Gertrud Wyss-Trochsel.

E. J. Hutzenger-Onnelles.

Julio Feoner-Wiederkehr.

Bernard Wyss.

Ernst Friedli Zweistimmen

Katherine Brüttsch-Schudel. Schöffhausen.

Büttenhardt.

Vervolg Zwitserland 2.

Julie Feiner-Wiederkehr.

Hruswirth.

Leon Bourg.

Basel.

Bettingen

Genève.

Amsterdam.

Rotterdam.

Den Haag.

H. Boheme.

Rotterdam.

Leon Bourg.

Louenen.

Christian Schwitzgebel

Gsteig.

Jacob Schwitzgebel.

Romeng von Feutersoy

Tovel-Clorens

Félicien Philipp

Helen Bröndt.

Saugy.

Schwitzgebel.

Hruswirth